

การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามกระบวนการ SIPOC โมเดลด้วยหลักภavana 4

Improving the Quality of life according to SIPOC Model

Process with Bhavana 4

¹พระครูบรรชัยวัฒน์ (วันชัย เมธิโก)

¹Phrakhrubowonchaiwat (Wanchai Methiko)

¹วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹Srithammasokkaraj Campus, Mahamakut Buddhist University.

¹Corresponding Author's Email: sophonkhumtrup@gmail.com

Received: August 24, 2024; **Revised:** December 16, 2024; **Accepted:** December 18, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอแนวคิดในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามกระบวนการ SIPOC Model ด้วยหลักภavana 4 การพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง การทำให้ภาวะของมนุษย์สมบูรณ์ทั้งทางกาย จิต ปัญญา และสังคม โดยเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล สามารถกำหนดกฎเกณฑ์สร้างมาตรฐานการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และพัฒนาตนไปสู่เป้าหมายที่ตนเองปรารถนาได้ กระบวนการ SIPOC Model หมายถึง การสร้างกระบวนการในภาพรวม เพื่อให้เกิดการเริ่มต้นศึกษาตั้งแต่ภาพรวมในระดับองค์กร โดยใช้กระบวนการสร้างความสัมพันธ์กันระหว่างผู้ให้บริการกับผู้รับบริการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของผลกำไรเชิงธุรกิจหรือผลประโยชน์ทางสังคม ตลอดจนผลลัพธ์ของกระบวนการเพื่อให้ผู้ดำเนินการในกระบวนการ และผู้รับบริการสามารถตกลงกันได้เป็นฉันทามติในเรื่องขอบเขตของงานว่าเกี่ยวข้องกับทรัพยากรด้านใดบ้าง และหลักภavana 4 หมายถึง ทำให้เจริญงอกงาม ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ต้องศึกษาและปฏิบัติตาม เพื่อฝึกหัดและพัฒนากาย ศีล จิตใจ และปัญญาให้สูงขึ้น ถือเป็นระบบในการสร้างกระบวนการที่ ทำให้มนุษย์มีการพัฒนาอย่างบูรณาการ และทำให้มนุษย์เป็นองค์รวมในการพัฒนาอย่างมีดุลยภาพและยั่งยืน มี 4 ประการ คือ 1) กายภavana คือดูแลสุขภาพร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรง และฝึกฝนอบรมกายให้มีอินทรีย์สังวรความสำรวมระวังตนไม่ให้ก่อโทษทางกาย และปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม 2) ศีลภavana คือความประพฤติเรียบร้อยดีงาม มีระเบียบวินัยทางสังคมร่วมกัน 3) จิตตภavana คือการฝึกฝนอบรมจิตใจให้มีความมั่นคง เข้มแข็ง มีความเจริญด้วยคุณธรรม ฝึกฝนตนให้มีความรักความเมตตาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย และฝึกฝนจิตของตนให้มีความผ่องใสเบิกบาน ดำเนินชีวิตด้วยความสุขใจ และ 4) ปัญญาภavana คือการพัฒนาฝึกฝนอบรมตนจากการได้รับรู้ ศึกษาเล่าเรียน การสดับรับฟังมากจนเข้าใจ และการลงมือปฏิบัติตามที่ได้ศึกษามานั้นให้เกิดประโยชน์สุขต่อตนเองและผู้อื่นโดยไม่เป็นปัญหาในอนาคต

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต; กระบวนการ SIPOC; ภavana 4

Abstract

This article aims to present the concept of Improving the Quality of life according to SIPOC Model process with Bhavana 4. Improving the Quality of life means making the human condition complete physically, mentally, intellectually and socially. Aspects linked together as a whole in the balanced way, can set rules and create standards for a better quality of life and develop oneself towards the goals that one desires. SIPOC model process means creating an overall process in order to start studying from the overall picture at the organizational level. Using the process of building relationships between service providers and service recipients to lead to business profits or social benefits. As well as the results of the process so that process operators and service recipients can come to a consensus on the scope of work and what resources are involved. Bhavana 4 means flourish which is an important principle of Buddhism that must be studied and followed. To train and develop the Physical, Moral, Emotional and Wisdom to be higher. It is considered a system for creating a paradigm that allows humans to develop in an integrated manner and make humans as a whole in balanced and sustainable development. There are four factors: 1) Physical development is taking care of your body's health, strength and train the body to have good instincts and careful not to cause physical harm and adjust yourself to an appropriate physical environment. 2) Moral development is good behavior, there is shared social discipline. 3) Emotional development is mental training make your mind stable, strong, and prosper with morality, and train yourself to have love and compassion for all living beings, and train one's mind to be happy, clear, and joyful to live with happiness. And 4) Wisdom development is developing and training oneself from awareness study, hearing, and listening to the point of understanding and act according to what has been learned to bring benefit to oneself and others without being a problem in the future.

Keywords: Improving the Quality of Life; SIPOC Model; Bhavana 4

บทนำ

หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกายคน สังคมที่อยู่ล้อมรอบตัวคนด้วยการชำระจิตให้บริสุทธิ์นั้น ถือเป็นหัวใจของหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาการพัฒนาชีวิต เป้าหมายทุกองค์ธรรมในพุทธศาสนาจะส่งเสริมให้ทำจิตให้ผุดผ่องดังพระพุทธองค์ตรัสว่า “จิตนี้ผุดผ่องแต่จิตนั้นแลเศร้าหมองเพราะอุปกิเลสเกิดขึ้นภายหลัง” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: 22/79/9) ซึ่งเป็นสิ่งผลักดันให้มนุษย์ทำความชั่วได้นานับการ ดังนั้นมนุษย์จึงต้องชำระจิตให้บริสุทธิ์ปราศจากกิเลส เมื่อจิตบริสุทธิ์ เห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิก็จักไม่ทำความชั่ว มุ่งแต่กระทำความดีประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นมูลเหตุของความดีทั้งหลายตามมา การบริหารจัดการที่ดีหรือการมีธรรมาภิบาลในการบริหารขององค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และ แนวความคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อมโดยรอบของสังคม รวมถึงการให้ความสำคัญกับการดูแลรักษาและการพัฒนา เพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตามประเทศไทยคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี โดยให้บูรณาการเข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งในการสัมภาษณ์นายกรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (เดลินิวส์ ออนไลน์, 2558) มีนโยบายว่า พระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน และได้มอบหมายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจัดทำเอกสารแนวคิดพระพุทธรศาสนามาพัฒนาที่ยั่งยืนมาเป็น

รูปเล่ม โดยมีมหาเถรสมาคมทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนมาประยุกต์ใช้

จากปัญหาความเหลื่อมล้ำในหลากหลายมิติของคุณภาพชีวิตในประเทศไทยถูกฉายภาพให้เด่นชัด และทวีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อเผชิญกับภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-๑๙ ที่ผ่านมา โดยพบว่าคนจนและผู้ด้อยโอกาสได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงมากกว่าประชากรทั่วไป เนื่องจากกลุ่มคนดังกล่าวไม่มีเงินออม และขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน มีโอกาสถูกเลิกจ้างงานได้ง่าย ในขณะที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยียังนำมาซึ่งปัญหาการขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์ และทักษะดิจิทัล ไม่สามารถเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตได้ จึงทำให้ขาดโอกาสในการมีส่วนร่วม และได้รับประโยชน์จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจใหม่ๆ บทความวิชาการนี้จึงขอนำเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี

การพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการสร้างรากฐานของการดำรงชีวิตของตนให้ดีขึ้น มีความสัมพันธ์อันกลมกลืนระหว่างการดำเนินชีวิตของบุคคลกับสภาพแวดล้อม และมุ่งการกระทำตนให้มีความสุขด้วยตนเอง รู้เท่าทันตนเอง เข้าใจตนเองมากกว่าการพึ่งพาอาศัยวัตถุจึงเป็นแนวทางการพัฒนาชีวิตที่ยั่งยืน ซึ่งหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกายคน สังคม ที่อยู่อาศัยรอบตัว ชีวิตที่มีคุณภาพจึงเป็นชีวิตที่ประสบความสมหวัง รู้จักยับยั้งความต้องการทางร่างกาย และความต้องการทางอารมณ์ของตนเองให้อยู่ในขอบเขตที่พอดี (สุภาส เครือเนตร, 2541) สามารถใช้ความรู้ สติปัญญา ความรู้สึกลึกซึ้งคิดของตนไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเบียดเบียน หรือให้โทษแก่บุคคลอื่น และในขณะเดียวกันบุคคลจะต้องมีการศึกษาสูง มีความขยันอดทนประกอบอาชีพที่สุจริต เป็นพลเมืองดี มีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจ มีระเบียบ มีวินัย มีกฎเกณฑ์ทางสังคม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543) อีกทั้งเมื่อพิจารณาจากเอกสารและตำราต่างๆ พบว่ามีการกล่าวถึง “คุณภาพชีวิต” ที่นำมาใช้แพร่หลายมากขึ้น นั่นคือ “การมีชีวิตที่ดี” และ “การกินดีอยู่ดี” อาจอนุมานได้ว่าหมายถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั่นเอง

UNESCO (1993 อ้างถึงใน อรทัย วลีวงศ์, 2563) ได้นิยามคุณภาพชีวิตหมายถึง ระดับความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม และเป็นระดับความพึงพอใจในความต้องการส่วนหนึ่งของมนุษย์ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้ความหมายคำว่า “พัฒนา” ว่า ทำให้เจริญ พระราชวรมุนี (ประยูร ธมมจิตโต) ได้กล่าวถึงการพัฒนาไว้ 4 ด้าน คือ

1. **พัฒนาทางด้านกาย** ได้แก่ การมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ สุขภาพดี ไร้โรค และการใช้อินทรีย์ให้ถูกต้อง
2. **พัฒนาทางด้านศีล** ได้แก่ การที่คนในสังคมมีระเบียบวินัย ประพฤติดี มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่ดี รวมทั้งมีความสุขสุจริตทั้งทางกาย วาจา และอาชีวะ

3. พัฒนทางด้านจิตใจ ได้แก่ การฝึกจิตให้มีคุณภาพดี ให้มีสมรรถภาพดี มีสุขภาพจิตดีให้เข้มแข็ง มั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย

4. พัฒนทางด้านปัญญา ได้แก่ การฝึกอบรมปัญญาให้รู้ ให้เข้าใจ มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงหรือตามที่มันเป็น ต้องฝึกปัญญาที่ทำให้กระบวนการคิดการรับรู้ไม่ให้เกิดเล่ห์เข้าครอบงำ

อรรถย วลีวงศ์ (2563) สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ (IHPP) องค์การอนามัยโลก กล่าวถึงคุณภาพชีวิตในพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ที่นิยามว่า “ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล” โดยการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนจึงต้องพัฒนาใน 4 ด้าน นั่นคือ

- 1) ด้านสุขภาวะทางกาย (Physical Wellbeing)
- 2) ด้านสุขภาวะทางจิต (Mental Wellbeing)
- 3) ด้านสุขภาวะทางสังคม (Social Wellbeing)
- 4) ด้านสุขภาวะทางปัญญา (Intellectual well-being)

นอกจากนี้ยังได้สรุปแนวคิดทฤษฎีลำดับความต้องการของ Maslow ว่า ความต้องการของบุคคลสามารถเรียงลำดับตามความสำคัญ และได้รับการตอบสนอง 5 ขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้คือ

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการขั้นต่ำสุดของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการปัจจัยที่เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต เช่น ความต้องการรับประทานอาหาร ความต้องการที่จะพักผ่อนความต้องการอากาศที่จะหายใจความต้องการที่จะทำงานในสภาพแวดล้อมที่ดี

2. ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองแล้วมนุษย์ก็จะแสวงหาความต้องการด้านความปลอดภัยและมั่นคงมากขึ้น จนทำให้ความต้องการนี้มีความสำคัญเหนือด้านอื่นๆ

3. ความต้องการด้านความเป็นสมาชิกของสังคม เมื่อความต้องการความปลอดภัยมั่นคงแล้ว มนุษย์มีพื้นที่ถือว่าเป็นสัตว์สังคม โดยปกติต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม จึงเกิดความต้องการมีส่วนร่วมในกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ และอาจขยายเป็นความต้องการมีส่วนร่วมไปยังกลุ่มอื่นอีกด้วย

4. ความต้องการเกียรติยศและการยอมรับนับถือ เมื่อบุคคลได้มีส่วนร่วมในกลุ่มความต้องการด้านสังคมแล้ว จะทำให้เกิดความต้องการเกียรติยศ ชื่อเสียง และการยอมรับนับถือ จะเลื่อนความสำคัญขึ้นไปแทนที่ ซึ่งการยอมรับนับถือนี้จะช่วยให้รู้สึกมั่นใจ รู้สึกมีเกียรติ หรือรู้สึกว่ามีอำนาจ

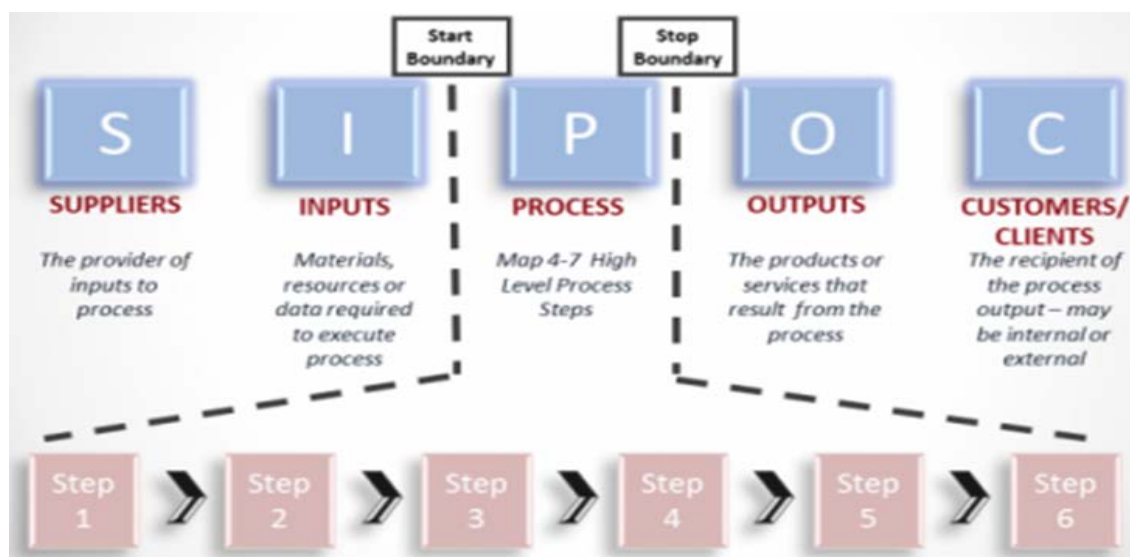
5. ความต้องการบรรลุถึงความปรารถนาในชีวิตของตนเองหรือในสิ่งที่ตัวเองต้องการ เป็นความต้องการขั้นสุดท้ายหลังจากได้รับความต้องการในระดับอื่นมาแล้ว ซึ่งความต้องการให้บรรลุถึงความปรารถนาในชีวิตของตนเอง เป็นความต้องการที่สอดคล้องกับความใฝ่ฝันในชีวิตการเป็นมนุษย์ของเขา ที่จะทุ่มเทร่างกายแรงใจเพื่อให้บรรลุความปรารถนานั้น และความต้องการแสดงออกถึงความสามารถของแต่ละบุคคลย่อมไม่เหมือนกัน เพราะทุกคนมีความแตกต่างกัน

พระมหาภคศิษฐ์ มหาวีโร, (2560) กล่าวว่าคุณภาพชีวิตจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทั้งภายในและภายนอกของมนุษย์ ได้แก่ ด้านร่างกายเป็นความมีสุขภาพกายที่ดี ด้านจิตใจเป็นอารมณ์และความรู้สึก ด้านสังคมเป็นสภาพความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตที่ดี และด้านสติปัญญาเป็นความรู้ความสามารถ คุณภาพชีวิตที่ดีจึงเป็นชีวิตที่มีความสุขกาย สุขใจ และสามารถดำรงชีวิตได้ด้วยการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และบริบทของสังคมได้ตามสภาวะกาลเวลา

การพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และจำเป็นต่อบุคคลและสังคม เป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถกำหนดกฎเกณฑ์การสร้างมาตรฐานเพื่อให้ระดับการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ และเป็นการพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่เป้าหมายที่ปรารถนาของบุคคล การศึกษาจึงกล่าวว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการพัฒนาตนเองในด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านจิตใจ และด้านสติปัญญา เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพื่อปรับปรุงการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องและรองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แต่ปัญหาที่สำคัญมีอยู่ว่า แล้วเราจะสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตสู่ความสำเร็จได้อย่างไร และสิ่งที่จะตอบคำถามนี้คงหนีไม่พ้นที่ว่าเราต้องรู้จักตัวเราเองก่อน เพราะตัวเราเท่านั้นที่จะสามารถสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นกับตนเองได้ดีที่สุด เพราะถ้าเราไม่สร้างโอกาสเอง ไม่ลงมือกระทำแล้ว สิ่งที่เราปรารถนาและความสำเร็จต่างๆ จะมาหาเราได้อย่างไร

SIPOC Model

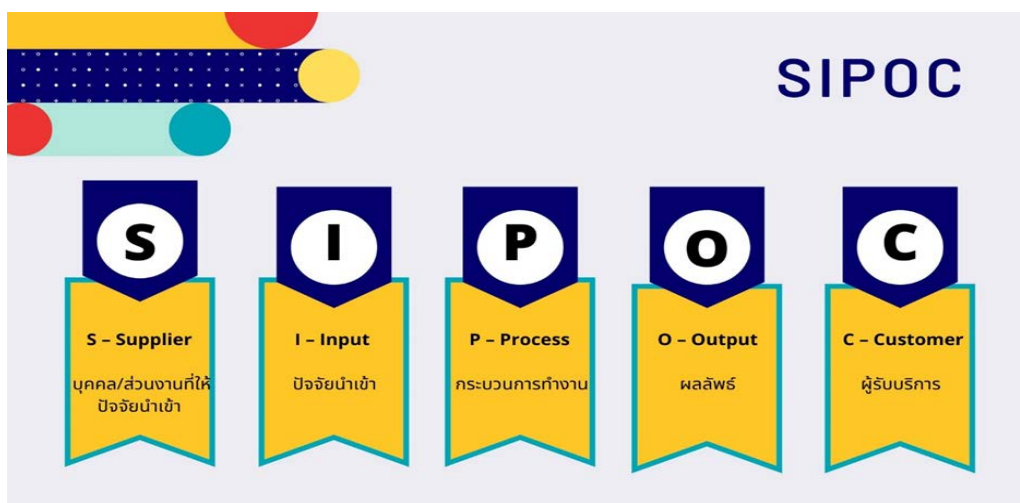
แนวคิด SIPOC Model เป็นการพิจารณาการกำหนดกลุ่มผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดย Tennessee associates international ในปี ค.ศ. 1995 เป็นผู้พัฒนา SIPOC Model ตามที่ Who developed the SIPOC model?, (2012) แสดงผังแนวคิดไว้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด SIPOC Mode Who developed the SIPOC model?. (2012).

Retrieved from http://wiki.answers.com/Q/Discuss:Who_developed_the_SIPOC_model

ดังที่ เสนาะ ติเยาว์ และสุรัตน์ จินตสกุล (2554) อธิบายสรุปไว้ว่า SIPOC Model เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการพิจารณาการบริหารจัดการว่า ใครคือผู้รับบริการ (Customer) ซึ่งจะเริ่มต้นจากการพิจารณาพันธกิจว่า อะไรคือผลผลิตหรือบริการที่จะส่งมอบ และผู้รับผลผลิตหรือบริการโดยตรงคือผู้รับบริการ เมื่อองค์กรสามารถระบุผู้รับบริการได้แล้ว จะต้องค้นหาความต้องการของผู้รับบริการ และนำไปสู่การออกแบบกระบวนการ รวมทั้งปัจจัยนำเข้าของกระบวนการนั้นๆ ตลอดจนเชื่อมโยงไปถึงผู้ส่งมอบปัจจัยนำเข้าด้วย ดังที่แสดงไว้ในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการประยุกต์ใช้ SIPOC Model

การประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดของ SIPOC Model เป็นการสร้างกระบวนการในภาพรวม เพื่อให้เกิดการเริ่มต้นศึกษาตั้งแต่ภาพรวมในระดับองค์กร (Organization) โดยใช้แนวคิด SIPOC Model เป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์กันระหว่างผู้ให้บริการ (Suppliers) กับผู้รับบริการ (Customers) เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของผลกำไรเชิงธุรกิจหรือผลกำไรเชิงสังคม ตลอดจนผลลัพธ์ของกระบวนการเพื่อให้เจ้าของกระบวนการ และผู้ปฏิบัติงานสามารถตกลงกันได้เป็นฉันทามติในเรื่องขอบเขตของงานว่าเกี่ยวข้องกับทรัพยากรด้านใดบ้าง ก่อนเขียนแผนภาพแนวคิดการทำงาน การศึกษาจึงนำแนวคิดของ SIPOC Model มากำหนดกระบวนการจัดทำในภาพรวมเพื่อการประยุกต์ใช้ตามลำดับได้ดังต่อไปนี้

1. **S-Supplier** หมายถึง ผู้ส่งมอบสิ่งของ หรือข้อมูลที่จะต้องนำไปผ่านกระบวนการหรือคู่ค้าที่ร่วมทำธุรกิจด้วย หรือผู้ที่มีหน้าที่ส่งมอบงานการพัฒนา (บุคคล / ผู้ส่งมอบปัจจัย หรือผู้ให้บริการ)
2. **I-Input** หมายถึง สิ่งของหรือข้อมูลที่จะ ต้องนำไปผ่านกระบวนการ (ปัจจัยนำเข้า)
3. **P-Process** หมายถึง กระบวนการอันประกอบไปด้วยหลายขั้นตอน เพื่อที่จะเปลี่ยนสิ่งของหรือข้อมูลต้นทาง (Input) ให้กลายเป็นสิ่งของ หรือข้อมูลที่ต้องการ (Output) ที่เป็นไปตามความต้องการของลูกค้าหรือผู้รับบริการ (กระบวนการที่เหมาะสม)
4. **O-Output** หมายถึง สิ่งของหรือข้อมูลที่เป็นไปตามความต้องการของผู้รับบริการหรือลูกค้า (ปัจจัยนำออก)

5. C-Customer หมายถึง ผู้กำหนดหรือผู้เกี่ยวข้องความต้องการของสิ่งของหรือข้อมูล (ผู้รับบริการ) ส่วนประโยชน์ของ SIPOC Model ในการประยุกต์ใช้เพื่อกำหนดกระบวนการจัดทำในภาพรวมมีดังต่อไปนี้

1. ทำให้ผู้ให้บริการเข้าใจกระบวนการทำงานในทิศทางเดียวกันขององค์กร
2. ทำให้ทราบถึงแนวคิด กระบวนการทำงาน และขอบเขตงาน หรือการปรับปรุงพัฒนางานได้อย่างชัดเจน
3. ทำให้รู้ว่าเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การวิเคราะห์สาเหตุ และผลกระทบของปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการทำงาน
4. ทำให้เข้าใจถึงความต้องการของผู้รับบริการหรือผู้เกี่ยวข้อง
5. ทำให้เห็นถึงข้อบกพร่องบางอย่างที่เกิดขึ้นในกระบวนการทำงาน
6. ทำให้ทราบถึงปัจจัยนำเข้าบางอย่างที่ไม่ต้องการ
7. ทำให้รับรู้ถึงผลลัพธ์ที่ผู้รับบริการไม่ต้องการ แต่ได้รับรู้จากกระบวนการทำงาน
8. ทำให้เห็นถึงขั้นตอนในกระบวนการทำงานครบถ้วน และไม่ซ้ำขั้นตอนที่จำเป็น
9. ทำให้เกิดการทบทวนกระบวนการทำงาน จนทราบจุดแข็งและโอกาสในการพัฒนา
10. ทำให้เข้าใจความซับซ้อนของกระบวนการทำงานจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ตามบริบทหรือแนวคิดอื่นๆ ได้

ดังนั้น จึงกำหนดแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามกระบวนการ SIPOC Model ด้วยหลักภาพนา 4 โดยประยุกต์ใช้ตามกระบวนการ SIPOC Model ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. กำหนดชื่อกระบวนการทำงาน เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี การจัดการเรียนการสอน หรือการสำรวจความพึงพอใจ
2. กำหนดขอบเขตกระบวนการทำงาน โดยกำหนดจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของกระบวนการ
3. กำหนดเป้าประสงค์ และกำหนดผู้รับผิดชอบกระบวนการทำงาน
4. กำหนดส่วนงานของปัจจัยนำเข้า หรือบุคคลผู้ให้บริการ
5. กำหนดปัจจัยนำเข้า
6. กำหนดกระบวนการทำงาน
7. แสดงผลลัพธ์ของกระบวนการทำงาน
8. แสดงถึงผลลัพธ์ที่ส่วนงาน หรือบุคคลผู้รับบริการได้รับ

การประยุกต์ใช้แนวคิดเหล่านี้อาจประกอบไว้ในรูปแบบแผนภาพ หรือผังการทำงาน ที่แสดงถึงกรอบแนวคิด SIPOC Model ในลักษณะเป็นการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อศึกษาถึงสภาพสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยเทคโนโลยี AI ในปัจจุบันของพระสังฆาธิการ โดยสามารถนำไปสร้างรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีตามแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ด้วยเทคโนโลยี AI ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทสภาพพื้นที่ต่อไป การศึกษาจึงขอเสนอแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามกระบวนการ SIPOC Model ด้วยหลักภาพนา 4 ไว้ดังนี้

แนวคิดการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีตาม SIPOC Model ด้วยหลักภาวะนา

S	I	P	O	C
ผู้ให้บริการ (ผู้เกี่ยวข้อง)	ปัจจัยนำเข้า (การพัฒนา)	กระบวนการ (ภาวะนา 4)	ปัจจัยนำออก (ผลการพัฒนา)	ผู้รับบริการ (คุณภาพชีวิต)
-บุคคล -องค์กรศาสนา -ภาครัฐ -ภาคเอกชน	-ร่างกาย -สังคม -อารมณ์ -สติปัญญา	-กายภาวะนา -ศีลภาวะนา -จิตตภาวะนา -ปัญญาภาวะนา	-สุขภาพกายดี -มีคุณธรรมสูง -จิตใจตั้งมั่น -คุณภาพชีวิตดี	-ประโยชน์สุข -ตนเอง -ผู้อื่น -สังคม

ภาพที่ 3 แสดงแนวคิดการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีตาม SIPOC ด้วยหลักภาวะนา

ในภาพที่ 3 จากแนวคิด SIPOC Model การศึกษาสามารถนำมาอธิบายเข้ากับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามกระบวนการภาวะนา 4 ได้ดังนี้

1. S - Supplier หมายถึง ผู้ให้บริการ ซึ่งอาจเป็นผู้นำหรือพระสังฆาธิการ ที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติงานการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมถึงเครือข่ายที่ดำเนินงานร่วมกันในการจัดทำบริการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2. I - Input หมายถึง สิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องนำมาใช้ในกระบวนการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาพร่างกาย การอยู่ร่วมกันในสังคม จิตใจคุณธรรม และสติปัญญาในการดำเนินชีวิต

3. P - Process หมายถึง กระบวนการในการทำงานตามหลักภาวะนา 4 อันประกอบด้วย กายภาวะนา ศีลภาวะนา จิตตภาวะนา และปัญญาภาวะนา

4. O - Output หมายถึง ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการพัฒนาตามหลักภาวะนา 4 ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา ได้แก่ สุขภาพกายดี มีคุณธรรมสูง จิตใจตั้งมั่น และมีคุณภาพชีวิตดี

5. C - Customer หมายถึง ผู้รับบริการที่เป็นบุคคลได้รับบริการในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตจนเกิดประโยชน์สุข

สรุปได้ว่าจากแนวความคิดของ SIPOC Model เมื่อองค์กรสามารถระบุผู้รับบริการได้แล้วจะต้องค้นหาความต้องการของผู้รับบริการ และนำไปสู่การออกแบบกระบวนการ รวมทั้งปัจจัยนำเข้าของกระบวนการนั้นๆ ตลอดจนเชื่อมโยงไปถึงผู้ส่งมอบปัจจัยนำเข้าด้วย SIPOC จึงช่วยให้องค์กรเข้าใจจุดมุ่งหมาย (Purpose) หรือขอบเขต (Scope) ของกระบวนการทำงานไปในทิศทางเดียวกันขององค์กร ซึ่งเป็นการระบุถึงกระบวนการทำงานในภาพใหญ่ ก่อนเริ่มเขียนแผนภาพ การวัดผล หรือทำการปรับปรุงพัฒนางานได้อย่างชัดเจน ทำให้รู้ว่า SIPOC เป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การวิเคราะห์สาเหตุ และผลกระทบของปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการทำงานนั้นๆ

หลักภาวนา 4

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญา การรู้แจ้งทั้งทางหลักธรรมและการปฏิบัติธรรม ซึ่งประกอบด้วยการเรียนรู้ การฝึกฝน การพัฒนาตน เรียกว่า หลักภาวนา 4 หรือ หลักการพัฒนาตนของศาสนาพุทธ เป็นหลักที่บอกว่าคุณจะต้องแก้ไขพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เป็นหลักธรรมที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการในการพัฒนาแต่ละขั้นตอนของการพัฒนามนุษย์อย่างชัดเจน ภาวนา 4 เป็นธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาท มีปรากฏอยู่ในพระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 22/79/121) ซึ่งเรียกว่า ภาวนา 4 หมายถึง การทำให้มีขึ้น เป็นขึ้น เกิดขึ้น การเจริญ การบำเพ็ญ การพัฒนา การฝึกอบรม หรือการเจริญพัฒนาตามหลักพระพุทธศาสนา โดยทางแห่งความเจริญนี้ มีคุณธรรมนำไปสู่ความเจริญแห่งผลที่มุ่งหมาย 4 ประการ คือ

1. กายภาวนา คือ การพัฒนาฝึกฝนอบรมกาย หมายถึง พัฒนาอินทรีย์ทั้งห้า ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ให้มีอินทรีย์สังวร ความสำรวมในอินทรีย์ รู้จักระมัดระวังรักษาตนไม่ให้ก่อโทษทางกาย

2. สิลภาวนา คือ การพัฒนาด้านศีล หมายถึง ความประพฤติเรียบร้อยดีงาม มีระเบียบวินัย มีกติกาทาสังคมรวมกัน

3. จิตตภาวนา คือ การฝึกฝนอบรมจิตใจให้มีความมั่นคง เข้มแข็ง มีความเจริญไพบูลย์ด้วยคุณธรรมทั้งปวง

4. ปัญญาภาวนา คือ การพัฒนาฝึกฝนอบรมตนจากการได้ศึกษา เล่าเรียน การสดับรับฟังมามาก และการลงมือปฏิบัติตามทฤษฎีที่ศึกษามาแล้วนั้น ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

โดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (2552) ได้อธิบายไว้ว่า การพัฒนาตามความหมายของพระพุทธศาสนา คือ ภาวนา หมายถึงการทำให้เป็น, ให้มีขึ้น, การฝึกอบรม, การพัฒนา มี 4 ด้าน คือ

1. กายภาวนา คือ การเจริญกาย เป็นการพัฒนากาย การฝึกอบรมให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอก ทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงามให้อกุศลธรรมเสื่อมสูญ เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

2. ศีลภาวนา คือ การเจริญศีล เป็นการพัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีลให้ตั้งมั่นอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียน หรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย เป็นการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ด้วยดีเกื้อกูลกัน

3. จิตตภาวนา คือ การเจริญจิต เป็นการพัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีการเมตตา มีความพอใจ ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ และสดชื่นเบิกบาน เป็นสุข จิตใจผ่องใส เป็นต้น

4. ปัญญาภาวนา คือ การเจริญปัญญา เป็นการพัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญาให้รู้ เข้าใจต่อสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญาดน ทำตนให้เป็นอิสระบริสุทธิ์จากกิเลส และหลุดพ้นจากความทุกข์

พระเทพดิลก, (2548) ได้อธิบายถึงความหมายและความสำคัญของธรรมอันเป็นเหตุแห่งความเจริญหรือเพิ่มพูนให้เกิดความเจริญมากยิ่งขึ้น จากที่มีความเจริญ หรือความเจริญระดับหนึ่งมาก่อนแล้ว พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในรูปของความเป็นเหตุปัจจัย ที่ต้องอิงอาศัยกัน ประสานสัมพันธ์กัน และสนับสนุนกัน ว่าการนำเอาหลักภาวนา 4 มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตให้บุคลากร มีความสามารถในการปฏิบัติงานหรือทำงานนั้นเป็นสิ่งที่ควรทำเป็นอย่างยิ่ง

ความหมายและความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนานั้น ต้องพัฒนาร่วมกันหลายองค์ประกอบ ดังเช่น พัฒนากาย พัฒนาศีล พัฒนาจิต และพัฒนาปัญญาเข้าด้วยกัน จึงจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยไม่เน้นการพัฒนาเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง ภาวนา 4 จึงเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์ เป็นความพึงพอใจของบุคคลต่อสภาพแวดล้อม เป็นความสามารถเฉพาะบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคม เป็นความมั่นคงตั้งมั่นทางจิตใจที่มีคุณภาพ เกิดประโยชน์สุข และเป็นความหยั่งรู้ถึงความจริงของธรรมชาติอย่างเท่าทันโลกและชีวิต ดังเช่น ความสามารถในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการดำเนินชีวิตได้อย่างดีมีความสุข เพราะนอกจากบุคคลจะแสวงหาผลให้เกิดขึ้นแก่ตนเองอย่างอยู่ดีมีสุขในปัจจุบันแล้ว บุคคลนั้นยังแสวงหาหลักประกันในอนาคตภายหน้าอีกด้วย

การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามกระบวนการ SIPOC Model ด้วยหลักภาวนา 4

คุณภาพชีวิตตามแนวพุทธเป็นสภาวะความพร้อมของบุคคลทั้งในด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา เป็นการดำรงชีวิตของมนุษย์ในภาวะที่มีระดับเหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานในสังคมหนึ่ง ในช่วงเวลาหนึ่ง ที่สามารถแสวงหาปัจจัยและบริการต่างๆ ทั้งยังครอบคลุมไปถึงคุณค่าต่างๆ ที่ช่วยให้ชีวิตนั้นน่าอยู่ยิ่งขึ้น สามารถปรับตนเองให้เข้ากับธรรมชาติ และปรับธรรมชาติให้เข้ากับตนเองโดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติและสังคม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น สามารถกำหนดมาตรฐานคุณภาพชีวิตแตกต่างกันไปตามความเหมาะสม และเปลี่ยนแปลงไปตามภาวะการณ์นั้นคือมีชีวิตที่ดีมีคุณภาพ

เมื่อจิตใจของมนุษย์ถูกพัฒนามากจะสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่างๆ อย่างมากมาย เพราะมนุษย์ประกอบด้วย 2 สิ่ง คือ กายกับใจ (จิต) ใจเป็นใหญ่เป็นประธาน กายจะเป็นอย่างไรสุดแต่ใจจะสั่งให้กระทำ เหมือนกับหุ่นจะทำอะไรเองไม่ได้ ใจเหมือนคนเชิดหุ่น หุ่นจะเป็นอย่างไรสุดแต่คนเชิดคนชัก ถ้าเราพัฒนาจิตใจได้สำเร็จ ก็เท่ากับว่าพัฒนากายให้สำเร็จด้วยการพัฒนาคุณภาพบุคคล พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้แล้วเป็นผลสำเร็จแล้ว ในยุคพุทธกาลมีความคิดอยู่ 2 อย่าง คือ ย่อหย่อนมัวเมาพัวพันในเรื่องกามารมณ์ที่เรียกว่า กามสุขัลลิกานุโยค และเคร่งครัดทรมานร่างกายให้ลำบากเพื่อความสำเร็จที่เรียกว่า อตถกิลมณานุโยค โดยถือว่าทั้งสองอย่างนี้ เป็นทางแห่งความดับทุกข์ พระพุทธเจ้าทรงชี้แจงว่าทั้งสองอย่างนี้ เป็นทางทุกข์ ไม่ใช่ทางประเสริฐ ไม่มีประโยชน์ ต้องไม่ย่อหย่อน ไม่เคร่งเครียด ควรปฏิบัติเป็นสายกลางที่ เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา จึงจะเป็นทางสงบ เป็นทางดับทุกข์ได้ ซึ่งถ้าผู้ใดปฏิบัติตามพระองค์ย่อมได้รับความสงบใจพ้นทุกข์จริง การพัฒนาจิตใจของพระพุทธเจ้าโดยใช้หลักอริยมรรค 8 ประการ สงเคราะห์เข้ากับไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ถ้าใจโลกก็พัฒนาด้วยทาน ถ้าใจโกรธก็พัฒนาด้วยศีล ถ้าใจหลงพัฒนาด้วยภาวนา และเปรียบมนุษย์

เสมือนดอกบัว 4 เหล่า พระพุทธเจ้าทรงมองว่าสิ่งแวดล้อมสามารถเปลี่ยนแปลงจิตใจได้ ผู้อยู่ในดวงใจย่อมจะกลายเป็นใจได้ ส่วนผู้ที่อยู่ในหุบขันติก็จะกลายเป็นขันติได้เช่นนั้น

การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามกระบวนการ SIPOC โดยมี S - Supplier เป็นตัวแรก คือผู้ให้บริการซึ่งทำหน้าที่ในการพัฒนา ดังเช่นผู้นำ ผู้บริหาร หรือพระสงฆ์สามเณร รวมถึงเครือข่ายที่ดำเนินงานร่วมกันในการจัดทำพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมี I - Input เป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องนำมาใช้ในกระบวนการเพื่อการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านอารมณ์ และด้านสติปัญญา ต่างมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกัน มีผลต่อกัน มีการบูรณาการเป็นองค์รวมอย่างมีคุณภาพ ทำงานประสานโยงส่งผลต่อกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความเกื้อหนุนเอื้ออำนวยต่อองค์รวมทุกส่วน หากเอื้ออำนวยเกื้อหนุนต่อชีวิต ย่อมต้องเอื้ออำนวยเกื้อหนุนต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย หรือถ้าเอื้ออำนวยเกื้อหนุนต่อสิ่งแวดล้อม ก็ต้องเอื้ออำนวยเกื้อหนุนต่อสังคมและต่อชีวิตด้วย จึงจะเป็นคุณภาพชีวิตที่ดี มีคุณภาพ นำความสุขและความเจริญมาให้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (2557) ได้อธิบายไว้ว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีมีสิ่งสำคัญที่สุดคือปัญญา กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักภูวนาจึงมีธรรมอันเป็นองค์ประกอบการพัฒนา ซึ่ง P - Process ในกระบวนการ SIPOC เป็นกระบวนการทำงานตามหลักภูวนา 4 ดังนี้

1. การพัฒนากาย (Physical Development) เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ โดยดำรงชีวิตอย่างมีความสุข เกื้อกูลกับธรรมชาติ และปฏิบัติต่อกันอย่างมีสติ รู้จักควบคุมตนไม่ให้เกิดความต้องการที่เกินความจำเป็น และฝึกการใช้อินทรีย์คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ อันเป็นสิ่งที่ใช้สำหรับสัมพันธ์กัน หรือเป็นทางเชื่อมต่อกับโลกภายนอก ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสอย่างมีสติ รู้จักดู พุด ฟัง และการบริโภคปัจจัย 4 ด้วยปัญญา มิใช่เพื่อการพัฒนาร่างกายให้แข็งแรง ไร้โรค มีสุขภาพดีเท่านั้น แต่เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ทางกายภาพ ทำให้รู้จักติดต่อกี่ยวข้องกับงานที่รับผิดชอบ ดังเช่นการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้หรือการทำงาน ไม่ใช่เพียงเพื่อความสนุกสนาน

2. การพัฒนาศีล (Social Development or Moral Development) เป็นการพัฒนาฝึกอบรมพฤติกรรมทางด้านสังคม คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีพฤติกรรมที่ดั่งงามในความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ ตั้งใจปฏิบัติตนให้ครบศีล 5 ข้อ ไม่เบียดเบียนทำร้าย ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่น ไม่มักมากในกามคุณ ไม่กล่าววาจาที่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นและสังคม ด้วยการมีสติดำรงตนอยู่ในระเบียบวินัยของสังคม อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี ประกอบอาชีพสุจริตด้วยความขยันหมั่นเพียร ช่วยเหลือเกื้อกูลกันสร้างสรรค์สังคมให้สงบสุข และเป็นเครื่องสนับสนุนการฝึกอบรมจิตให้ดียิ่งขึ้นไป

3. การพัฒนาจิต (Emotional Development or Psychological Development) เป็นการพัฒนาทางด้านจิตใจให้เจริญงอกงามขึ้นด้วยคุณธรรม ความดีงาม ความเข้มแข็งมั่นคง และสมบูรณ์ด้วยสุขภาพความเบิกบานผ่องใส และสงบสุข ใน 3 ด้าน คือ คุณภาพจิตที่ดี ได้แก่ จิตที่มีศรัทธา มีเมตตากรุณา มีความกตัญญู และหิริโอตตปปะ ส่วนสมรรถภาพจิตที่ดี ได้แก่ จิตใจมั่นคง มีความเพียร รับผิดชอบ มีสติและสมาธิ และสำหรับสุขภาพจิตที่ดี ได้แก่ การมีจิตใจร่าเริง สดชื่น เบิกบาน ผ่องใส และสงบสุข

4. การพัฒนาปัญญา (Cognitive Development) เป็นการพัฒนาทางสติปัญญา พิจารณาเห็นจริงตามสภาวะด้วยปัญญา คือ การฝึกอบรมพัฒนาปัญญาให้รู้จักคิด วิจัย พิจารณา รู้จักแก้ปัญหา และรู้จักจัดการดำเนินการต่างๆ ด้วยปัญญาบริสุทธิ์ ซึ่งรู้เข้าใจถึงเหตุปัจจัย มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หรือตามที่มันเป็น โดยปราศจากอคติหรืออำนาจของกิเลสตัณหา รู้เท่าทันตามความจริงอันเป็นไปตามธรรมชาติของโลก และชีวิตที่เข้าถึงอิสรภาพหลุดพ้นจากความทุกข์โดยสิ้นเชิง

เมื่อผ่านขั้นตอนของ P แล้ว ผลลัพธ์ที่ได้คือ O – Output ในกระบวนการ SIPOC เป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการพัฒนาตามหลักภาวะ 4 ที่เกิดขึ้น ได้แก่ สุขภาพกายดี มีคุณธรรมสูง จิตใจตั้งมั่น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งในกระบวนการ SIPOC นั้นจะพบว่า C – Customer เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่นำประโยชน์สุขปัจจุบันอันที่เกิดแก่ผู้รับบริการในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี

การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคคลจะต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาปัญญาที่ศึกษา เข้าใจ และเปิดใจยอมรับกับการพัฒนาตนเอง ให้เกิดความพร้อมเพื่อการเรียนรู้ ตลอดถึงการเปลี่ยนแปลงที่ต้องเกิดขึ้นทางด้านจิตใจ ที่จะส่งผลต่อร่างกาย ไปจนถึงสังคม และสิ่งแวดล้อมได้ แล้วจึงมีผลทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุข ฉะนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวะ 4 เป็นการทำงานในกระบวนการ SIPOC ที่ส่งเสริมระบบการพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาทางด้านต่างๆ ได้แก่ กระบวนการพัฒนาทางร่างกาย กระบวนการพัฒนาทางจิตใจ กระบวนการพัฒนาทางด้านความประพฤติ และกระบวนการพัฒนาทางด้านความรู้ เพื่อให้เกิดกระบวนการที่ดีงามสำหรับบุคคลในการดำเนินชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างดีมีคุณภาพ จนเกิดประโยชน์สุขแก่ตน ผู้อื่นและสังคม

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษา “BSD Model”

ภาพที่ 4 แสดงถึง “BSD Model” องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการศึกษาพบว่าแนวทางการนำองค์ความรู้ “BSD Model” ไปใช้ได้จริง และสามารถดำเนินการให้เป็นรูปธรรมได้ เพราะองค์ความรู้นี้เป็นไปเพื่อกิจในพระพุทธศาสนา ด้วยบทบาทหน้าที่และการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี นั่นคือเกิดการขับเคลื่อนจากการรับรู้ตามกระบวนการที่มีอยู่โดยบทบาท ทำความเข้าใจกับหลักการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักพระพุทธศาสนา และนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเพื่อบูรณาการคุณภาพชีวิตของผู้ให้บริการและผู้รับบริการได้ และเกิดประโยชน์สุขต่อคุณภาพชีวิตที่ดี

นั่นเพราะการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามกระบวนการ SIPOC Model ด้วยหลักท้าวานา 4 นี้ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีตามแนวคิดด้านวัตถุ ส่วนจิตเจตน์นั้นผู้ให้บริการได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งของตน ผู้อื่น องค์กรและสังคม โดยเน้นการพัฒนาตามหลักท้าวานา 4 ที่เป็นหลักธรรมอันประเสริฐเพื่อการพัฒนากาย สังคม จิต และปัญญาอย่างบูรณาการ เพื่อเป้าหมายคุณภาพชีวิตที่ดี อันเป็นทุนทางสังคม เป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ ใน 4 ด้าน คือ ร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา เรียกว่า “BSD Model” หมายถึง การพัฒนาและปฏิบัติตนตามหลักท้าวานา 4 โดยมีวิธีการพัฒนาตามกระบวนการ SIPOC ของผู้ให้บริการ เพื่อให้มีความรู้ เกิดความเข้าใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาที่ดี เกิดประโยชน์สุขให้เป็นคนเก่ง เป็นคนดี และมีความสุข ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าในสังคมได้เหมาะสม และบรรลุเป้าหมายของชีวิตที่ดีได้อย่างยั่งยืน

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ การพัฒนาตนเองให้มีความสุขมากขึ้น

Suppliers: สภาพแวดล้อมที่ทำงาน, ปัญหาส่วนตัว, ข่าวสาร

Inputs: เวลาว่าง, หนังสือพัฒนาตนเอง, คอร์สเรียน, การทำสมาธิ

Process: ปฏิบัติตามหลักจิตท้าวานา (เช่น การฝึกสติ, การทำสมาธิ)

Outputs: ความสุขที่ยั่งยืน, ความสงบภายใน

Customers: ตัวเราในอนาคตที่ต้องการมีชีวิตที่มีความสุข

ประโยชน์ของการนำ SIPOC โมเดลมาประยุกต์ใช้

1. **เห็นภาพรวมของกระบวนการพัฒนาตนเอง:** ช่วยให้เราเข้าใจว่าปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการพัฒนาของเรา
2. **ระบุจุดที่ต้องปรับปรุง:** ช่วยให้เราเห็นว่าเราควรเพิ่มหรือลดปัจจัยใดบ้างเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น
3. **วางแผนการพัฒนาตนเองได้อย่างมีระบบ:** ช่วยให้เราวางแผนการปฏิบัติตามหลักท้าวานา 4 ได้อย่างชัดเจน
4. **วัดผลลัพธ์ที่ได้:** ช่วยให้เราประเมินความก้าวหน้าของการพัฒนาตนเอง

สรุป

คุณภาพชีวิตของแต่ละคนย่อมมีจุดที่แตกต่างกัน แม้จะมีตัวชี้วัดที่เหมือนกัน เนื่องจากเป้าหมายของแต่ละบุคคลมีความพึงพอใจในระดับต่างกัน ณ เวลาและสถานที่ต่างกัน รวมถึงทัศนคติและการรับรู้ในเรื่องคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคลก็ต่างกัน จึงเป็นเรื่องที่แต่ละคนต้องประเมินด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามมิติแต่ละมิติของคุณภาพชีวิตไม่ได้แสดงบทบาทแยกจากกัน แต่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จึงก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีได้ แนวคิดของ SIPOC Model เป็นการสร้างกระบวนการในภาพรวม เพื่อให้เกิดการศึกษาเริ่มต้นตั้งแต่ภาพรวมในระดับบุคคลหรือองค์กร โดยใช้แนวคิด SIPOC เป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์กันระหว่างผู้ให้บริการ (Suppliers) กับผู้รับบริการ (Customers) เพื่อนำไปสู่เป้าหมายอย่างไรก็ดีคุณภาพชีวิตที่ดีตามแนวพุทธศาสนานั้น ย่อมต้องมีหลักธรรมประกอบอยู่ และถือเป็นตัววัดว่าชีวิตนั้นมีคุณภาพหรือไม่ นั่นคือความสุขที่ได้รับ เนื่องจาก “ความสุข” มักถูกนำมาใช้ร่วมกับ “คุณภาพชีวิต” เสมอ ดังนั้นคุณภาพชีวิตที่ดีจึงสามารถสะท้อนการวัดความสุขของบุคคลในระดับที่น่าเชื่อถือได้เสมอ คือการมีองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านที่สมบูรณ์ คือ ร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา นั่นเอง

ภาวนา 4 เป็นหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะบุคคลที่พัฒนาองค์ประกอบกาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมแล้ว ย่อมเกิดคุณภาพขึ้นตามลำดับ โดยเริ่มจากกายภาวนาด้วยการพัฒนาต่อเนื่องให้ร่างกายแข็งแรง ไร้โรค มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับธรรมชาติ บริโภคปัจจัยไม่เกินจำเป็น ใช้อินทรีย์ เช่น ตา หู จมูก ลิ้น กาย เชื่อมต่อกับโลกภายนอก ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อย่างมีสติ และพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบข้าง จนส่งผลไปสู่ศีลภาวนา มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม เป็นการพัฒนาด้านสังคมที่มีพฤติกรรมดีงาม ไม่เบียดเบียนผู้อื่นและสังคม ประกอบอาชีพสุจริตด้วยความขยันหมั่นเพียร ฝึกฝนอบรมกายวาจาของตนให้ประณีต มีวินัย สร้างแต่คุณประโยชน์และสร้างสรรค์สังคม โดยจิตภาวนาย่อมพัฒนาตามไปด้วยอย่างต่อเนื่อง เป็นการฝึกฝนจิตใจให้เจริญขึ้นด้วยคุณธรรมความดีงาม เข้มแข็ง มั่นคงและสงบสุข ฉะนั้นคุณภาพทางปัญญาภาวนาจึงได้พัฒนาจนเกิดความรู้ ความเข้าใจ รู้แจ้งเห็นจริง พิจารณาแก้ปัญหาและดำเนินการด้วยปัญญาที่รู้เข้าใจเหตุปัจจัย เห็นสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นโดยปราศจากอคติ

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามกระบวนการ SIPOC Model ด้วยหลักภาวนา 4 ถือเป็นการรับรู้ เข้าใจ และนำไปใช้ตามขั้นตอนการพัฒนากาย ศีล จิต และปัญญา คือทำให้เกิดคุณภาพทางกายและสิ่งแวดล้อมจากกายภาวนา มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคภัย ไม่เบียดเบียน และไม่ก่อปัญหา รู้จักควบคุมตนไม่ให้พุ่มเพอຍเกินความจำเป็น ใช้อินทรีย์ เช่น ตา หู จมูก ลิ้น กาย เชื่อมต่อกับโลกภายนอก รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ได้อย่างมีสติ ทำให้เกิดคุณภาพทางจิตใจและสังคมจากศีลภาวนา มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีพฤติกรรมที่ดีงามกับเพื่อนมนุษย์ ไม่เบียดเบียน หรือสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น แก่สังคม มีวินัย และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ส่วนปัญญาภาวนาทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ รู้แจ้งเห็นจริง รู้จักพิจารณา วินิจฉัย แก้ปัญหา และดำเนินการต่างๆ ด้วยปัญญาซึ่งรู้เข้าใจในเหตุปัจจัย เห็นสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นโดยปราศจากอคติ

บรรณานุกรม

- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหাজุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เดลินิวส์ [ออนไลน์], (2557). มส.ตั้งทีมหนุน“บิ๊กตุ๋”ใช้หลักพุทธพัฒนาชาติ. สืบค้น 16 กันยายน 2566. จาก <https://www.dailynews.co.th/education/12102558>.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2557). สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ. นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน.
- พระเทพดิลก. (2548). นิเทศธรรม (ส่องสว่างกลางใจ). พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: แปดสีบเจ็ด.
- พระมหาภคศิษฐ์ มหาวิริโย. (2560). การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภavana 4. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณขอนแก่น. 4(1), 131-145.
- เสนาะ ตีเยาว์ และ สุรัตน์ จินตสกุล. (2554). การบริหารจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ไทยพัฒนาพานิช.
- อรรถ วลีวงศ์. (2563). การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน. เอกสารการประชุม. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ (IHPP) องค์การอนามัยโลก.
- SIPOC Mode. (2012). Who developed the SIPOC model?. Retrieved 25 February 2024 from http://wiki.answers.com/Q/Discuss:Who_developed_the_SIPOC_model.